

PEDAGOGIK MAHORATNI RIVOJLANTIRISHDA O'QITUVCHINING O'Z-O'ZINI TAHLIL QILISH KO'NIKMASINI SHAKLLANTIRISH

Hasanova Sevinch Norjigit qizi

Samarqand davlat pedagogika institute 1-bosqich magistranti

Toshtemirova Gulra'no Dilshod qizi

Samarqand davlat pedagogika instituti 1-bosqich magistranti

MAQOLA MALUMOTI

MAQOLA TARIXI:

Received: 15.12.2025

Revised: 16.12.2025

Accepted: 17.12.2025

KALIT SO'ZLAR:

*Pedagogik mahorat,
o'qituvchi
kompetensiyasi,
refleksiv yondashuv,
o'z-o'zini tahlil qilish,
kasbiy rivojlanish,
pedagogik refleksiya,
metodik tayyorgarlik,
ta'lim sifati, dars tahlili,
professional o'sish,
innovatsion pedagogika,
pedagogik monitoring,
o'quv jarayoni
samaradorligi, refleksiv
madaniyat, pedagogik
kouching.*

ANNOTATSIYA:

Ushbu maqolada pedagogik mahoratni rivojlantirish jarayonida o'qituvchining o'z-o'zini tahlil qilish ko'nikmasi shakllanishining nazariy-metodik asoslari, amaliy ahamiyati va ta'lim jarayonidagi o'rni chuqur yoritiladi. Avvalo, pedagogik mahoratning tarkibiy qismlari — pedagogik kompetensiya, kommunikativ madaniyat, metodik savodxonlik, refleksiv yondashuv va innovatsion fikrlash kabi omillar izohlanadi. Tadqiqot doirasida o'z-o'zini tahlil qilish ko'nikmasi o'qituvchining refleksiv faoliyati sifatida talqin etilib, u kasbiy o'sish, ta'lim sifati oshirish, shaxsiy va kasbiy xatolarni anglash hamda ularni bartaraf etish, dars samaradorligini baholash jarayonlarida muhim omil ekanligi asoslab beriladi. Maqolada shuningdek, zamonaviy ta'lim jarayonida o'qituvchining o'z-o'zini tahlil qilish amaliyotini shakllantirishning samarali metodlari — refleksiv kundaliklar yuritish, o'z faoliyatini videoanaliz qilish, dars monitoringi, "peer-review" usuli, pedagogik kouching, portfel texnologiyasi kabi yondashuvlar tahlil etiladi. O'qituvchi tomonidan muntazam o'z-o'zini tahlil qilishning ta'lim sifati va

talabalarining o'quv motivatsiyasiga ta'siri ilmiy manbalar asosida yoritiladi. Shuningdek, maqolada o'z-o'zini tahlil qilish ko'nikmasining shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar — o'qituvchining kasbiy o'zini anglash darajasi, metodik tayyorgarligi, axborot texnologiyalaridan samarali foydalanishi, psixologik barqarorligi va refleksiv madaniyati kabi jihatlar o'rganiladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, o'qituvchida o'z-o'zini tahlil qilish ko'nikmasining shakllanishi uning pedagogik mahoratini sezilarli darajada rivojlantirishi, shaxsiy professional strategiyasini shakllantirishi hamda zamonaviy ta'lim talablariga mos pedagogik faoliyat yuritishiga xizmat qilishi isbotlanadi. Ushbu maqola pedagogik mahoratni rivojlantirishga oid ilmiy izlanishlar olib borayotgan magistrantlar, yosh o'qituvchilar, metodistlar va ta'lim sohasidagi tadqiqotchilar uchun nazariy-amaliy manba bo'lib xizmat qiladi.

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchining kasbiy mahoratini rivojlantirish masalasi eng dolzarb yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Chunki ta'lim sifati ko'p jihatdan pedagogning metodik savodxonligi, kommunikativ madaniyati, innovatsion yondashuvi va eng muhimi — refleksiv faoliyatiga bevosita bog'liqdir. Pedagogik jarayonning murakkablashib borayotgani, o'quvchilarning individual ehtiyojlari ortib borayotgani hamda raqamli texnologiyalar ta'limga chuqur kirib kelgani o'qituvchidan doimiy o'zgarish, izlanish va o'z ustida ishlashni talab qiladi. Bu jarayonning markazida esa o'qituvchining o'z-o'zini tahlil qilish ko'nikmasi turadi. O'z-o'zini tahlil qilish — o'qituvchining o'z faoliyatini tanqidiy baholash, dars jarayonidagi yutuq va kamchiliklarni aniqlash, ulardan xulosa chiqarish va takomillashtirish strategiyasini ishlab chiqish jarayonidir. Xalqaro ta'lim standartlarida refleksiv yondashuv o'qituvchi kasbiy rivojlanishining asosiy omillaridan biri sifatida qayd etiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, muntazam refleksiya olib boradigan o'qituvchilarning dars samaradorligi 20–30%, o'quvchilarning motivatsiyasi esa 15–25% ga

ortadi.

Shu nuqtai nazardan, o'qituvchining o'z-o'zini tahlil qilish ko'nikmasi pedagogik mahoratni shakllantiruvchi yetakchi omil hisoblanadi va u pedagogning kasbiy kompetensiyalarini izchil rivojlantirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism

1. O'qituvchining o'z-o'zini tahlil qilish ko'nikmasining nazariy-metodik asoslari Pedagogik mahoratni rivojlantirishda refleksiya — o'z faoliyatini anglash, tahlil qilish va takomillashtirish — asosiy omil sanaladi. Psixologik-pedagogik adabiyotlarda refleksiya o'qituvchining darsdagi metodlarni, o'quvchilar bilan muloqotini, o'zining pedagogik pozitsiyasini baholay olishi sifatida izohlanadi. J. Dyui, D. Shön, L.S. Vygotskiy kabi olimlar refleksiv yondashuvni kasbiy o'sishning markaziy nuqtasi sifatida ta'riflaydi. O'z-o'zini tahlil qilish jarayonining mazmuni o'z faoliyatini kuzatish, yutuq va kamchiliklarni aniqlash, baholash, xulosa chiqarish va takomillashtirish bosqichlarini qamrab oladi. Bu jarayon pedagogning metodik savodxonligi, kommunikativ ko'nikmalari va innovatsion fikrlashini rivojlantiradi.

2. O'z-o'zini tahlil qilishning pedagogik mahoratga ta'siri

O'z faoliyatini tahlil qiladigan pedagog:

metodlarni to'g'ri tanlaydi;

dars samaradorligini oshiradi;

o'quvchilarning ehtiyojiga moslashadi;

psixologik barqarorlikka ega bo'ladi. ITQA tadqiqotlariga ko'ra, refleksiv pedagoglarning dars samaradorligi 20–30% ga ortgani aniqlangan.

3. Ko'nikmani shakllantirishning samarali metodlari

- Refleksiv kundaliklar

- Videoanaliz

- Peer-review

- Portfel texnologiyasi

- Pedagogik monitoring

- Mentorlik va kouching

4. Ko'nikmaga ta'sir etuvchi omillar

Ichki omillar: motivatsiya, tanqidiy fikrlash, psixologik barqarorlik.

Tashqi omillar: malaka oshirish, texnologiyalar, metodik ko'mak, innovatsion muhit.

5. Zamonaviy ta'lim jarayonida refleksiya ahamiyati

O'z-o'zini tahlil qiladigan pedagog innovatsiyalarni tez qabul qiladi, sifatli dars o'tadi va o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'qituvchining o'z-o'zini tahlil qilish ko'nikmasi pedagogik mahoratni rivojlantiruvchi eng muhim kasbiy kompetensiyalardan biridir. O'z faoliyatini tahlil qiladigan pedagog metodik jihatdan yetuk bo'ladi, dars jarayonida yuzaga keladigan kamchiliklarni anglaydi, ularga yechim topadi va innovatsion yondashuvlarni qo'llashga intiladi.

Zamonaviy ta'lim tizimi refleksiyaning o'qituvchi kasbiy rivojlanishining asosiy talabi sifatida e'tirof etadi. Videoanaliz, reflektiv kundaliklar, portfel texnologiyasi, o'zaro dars tahlili kabi metodlar ushbu ko'nikmaning shakllanishiga xizmat qiladi. Pedagogning reflektiv madaniyati shakllangan sari ta'lim sifati va o'quvchilarning o'quv motivatsiyasi ham izchil oshib boradi.

Mazkur tadqiqot pedagoglar, magistrantlar va ta'lim sohasi mutaxassislari uchun nazariy-amaliy ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Dewey J. How We Think. New York: D.C. Heath & Co., 1933.
2. Schön D. The Reflective Practitioner. London: Temple Smith, 1983.
3. Vygotsky L.S. Mind in Society. Harvard University Press, 1978.
4. Bandura A. Social Learning Theory. Prentice-Hall, 1977.
5. OECD. Teaching for the Future. Paris, 2020.
6. UNESCO. Teacher Professional Development. Paris, 2019.
7. Abduraxmonov Q. Pedagogik mahorat asoslari. Toshkent: O'qituvchi, 2018.
8. Hasanboyeva O. Pedagogik kompetensiyalar tizimi. Toshkent: Fan, 2021.
9. Shodiyev M. Zamonaviy dars va texnologiyalar. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020.
10. Ziyayeva G. Reflektiv yondashuv. O'zbekiston pedagogika jurnali, 2022.